

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

TÜRKİYE’NİN İKLİM KANUNU’NDA SAĞLIK ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: GELECEĞE YÖNELİK POLİTİKA ÖNERİLERİ

ASSESSING HEALTH IMPACTS IN TÜRKİYE’S CLIMATE LAW: FUTURE POLICY RECOMMENDATIONS

Öğr. Gör. Dr. Ersin KOCAMAN¹

ÖZ

İklim değişikliği, sağlık üzerindeki derin etkileri nedeniyle 21. yüzyılın en büyük küresel tehditlerinden biridir. Türkiye’nin 2053 yılına kadar iklim nötrlüğüne ulaşmayı hedefleyen İklim Kanunu, iklim değişikliğiyle mücadeleyle yönelik birçok politika önermektedir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’nin yürürlükteki İklim Kanunu’nun sağlık üzerindeki olası etkilerini değerlendirmek ve gelecekte hazırlanabilecek yeni bir iklim kanunu için politika önerileri geliştirmektir. Çalışmaya ait iki ana araştırma sorusu “Türkiye’nin İklim Kanunu, sağlığa yönelik olası ne tür etkiler barındırmaktadır?” ve “Türkiye’de gelecekte hazırlanabilecek yeni bir iklim kanununda sağlık perspektifinin nasıl yer alması gerektiğine yönelik politika önerileri nelerdir?” şeklindedir. Çalışmada nitel bir yaklaşım benimsenerek doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. İklim Kanunu, hukuki ve siyasi bir belge olarak, değerlendirmenin temel birimini oluşturmaktadır. Çalışma bulgularında İklim Kanunu’nun sağlıkla ilişkisini sistematik bir biçimde ortaya koymak üzere 6 tema, 19 kategori ve 39 kod elde edilmiştir. Kanun, sağlık sistemine veya sağlık hizmetlerine doğrudan referans vermemekle birlikte; sosyal eşitliği, çevresel korunmayı, risk yönetimini ve toplumun bilgi kapasitesini geliştirmeye yönelik düzenlemeleriyle sağlığın korunmasına katkı sunabilecek çok boyutlu bir politika çerçevesi sunmaktadır. Gelecekte hazırlanabilecek yeni bir iklim kanunu için düzenlemelere sağlık perspektifinin bütüncül biçimde dâhil edilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: İklim Değişikliği, İklim Kanunu, İklim Politikaları, Sağlık Etki Değerlendirmesi (SDE), Politika Önerileri.

JEL Sınıflandırma Kodları: Q54, Q58, I18, Q56.

ABSTRACT

Climate change is one of the greatest global threats of the 21st century due to its profound impacts on health. Türkiye's Climate Law, which aims to achieve climate neutrality by 2053, proposes numerous policies to combat climate change. The aim of this study is to assess the potential health impacts of Türkiye's current Climate Law and to develop policy recommendations for a new climate law that may be drafted in the future. The two main research questions of the study are: “What potential health impacts does Türkiye's Climate Law have?” and “What policy recommendations should be made regarding how a health perspective should be incorporated into a new climate law that may be drafted in Türkiye?” A qualitative approach was adopted in the study using document analysis. The Climate Law, as a legal and political document, constitutes the fundamental unit of the assessment. 6 themes, 19 categories, and 39 codes were derived from the study findings to systematically present the relationship between the Climate Law and health. Although the law does not directly reference the health system or health services, it provides a multidimensional policy framework that can contribute to the protection of health with its regulations aimed at improving social equality, environmental protection, risk management and the information capacity of society. A holistic health perspective should be incorporated into any future new climate law.

Keywords: Climate Change, Climate Law, Climate Policies, Health Impact Assessment (HIA), Policy Recommendations.

JEL Classification Codes: Q54, Q58, I18, Q56.

¹ Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler, ekocaman@nku.edu.tr

EXTENDED SUMMARY

Purpose and Scope:

Climate change has become one of the greatest global threats of the 21st century, not only because of its impacts on ecosystems but also because of its profound impacts on human health. Effectively addressing the health impacts of climate change and promoting resilience requires integrated approaches, capacity building, and strategic partnerships. International and national regulatory frameworks play a crucial role in planning and implementing climate change mitigation and adaptation strategies. As part of a resolute and integrated fight against climate change, Türkiye drafted its first Climate Law in February 2025, aiming to establish a legal framework to achieve climate neutrality by 2053. This draft law includes regulations on greenhouse gas emissions, carbon market mechanisms, climate change adaptation, and inter-institutional coordination. The Climate Law was passed by the Turkish Grand National Assembly in July 2025, marking Türkiye's first Climate Law's entry into force. This study provides a conceptual framework for understanding the potential health impacts of climate law and how such legal regulations can be evaluated from a health perspective. To this end, the study aims to assess the potential health impacts of Türkiye's current Climate Law using a qualitative approach based on content analysis of the law's text; to identify areas for improvement to strengthen and increase the effectiveness of the current regulation; and to offer policy recommendations for a future new climate law. The study contributes to a critical debate regarding the extent to which a national climate law incorporates health as a strategic dimension (or not) and whether it complies with international standards on climate change and health.

Design/methodology/approach:

This study adopted a qualitative approach to in-depth examine the content of Türkiye's Climate Law and assess its relationship with the health field. Document analysis, a method appropriate for examining legal and policy texts, was employed. The two main research questions of the study were: "What potential health impacts does Türkiye's Climate Law entail?" and "What are the policy recommendations for how a health perspective should be included in a future new climate law in Türkiye?" The study's population comprises Turkish climate-related legislation. Using a purposive sampling method, the study selected Climate Law No. 7552, published in the Official Gazette No. 32951 and enacted in July 2025, as the primary source of analysis. The document was accessed electronically through the Republic of Türkiye's Presidential Legislation Information System. Qualitative content analysis was employed in the study to provide an in-depth interpretation of the regulatory content of the Climate Law in terms of its health impacts.

Findings:

The Climate Law consists of 20 articles in three sections. Content analysis revealed six themes, 19 categories, and 39 codes that demonstrate the relationship between the Climate Law and health. The resulting themes holistically reflect the multidimensional impacts of climate policies on health. These themes are as follows: Reducing Health Inequalities through a Just Transition, Reducing Health Risks through Climate Adaptation Activities, Protecting Ecosystems and Health through Net Zero Emissions, Protecting Health through Sustainable Agriculture and Food Security, Raising Health Awareness through Education and Awareness, and Preventing Health Threats through Disaster Management. These themes demonstrate that the Climate Law not only targets environmental sustainability but also includes indirect goals for protecting health and strengthening health equity. The findings suggest that climate laws can be a strategic policy tool for protecting public health.

Conclusion and Discussion:

The six themes obtained (just transition, climate adaptation, net-zero emissions target, food security, disaster management, and education and awareness) have indirect but strong impacts on health. These themes have the potential to impact areas such as environmental conditions, nutritional status, disaster vulnerability, and access to information, which are defined as the social determinants of health. In this context, Türkiye's Climate Law can be considered not only as an environmental policy document but also as a social intervention tool that creates multidimensional impacts on health. The findings indicate that climate policies should be reframed beyond sectoral boundaries and with a health-based approach. While the law does not directly address health services or the health system, it provides a favorable policy framework for health with its provisions aimed at strengthening social equity, environmental protection, risk management, and public awareness. This demonstrates that integrating climate policies with a health perspective presents new opportunities for both policy developers and health administrators. However, this potential can only be translated into tangible benefits by systematically integrating the health dimension into the implementation process of the law's provisions. While Türkiye's current Climate Law is not directly a health policy document, it provides a strong legal framework for social and environmental issues that can have significant impacts on health. This infrastructure can only make lasting contributions to health if it is supported not only by legal regulations but also by institutional collaboration, interdisciplinary coordination, and integrated implementation. For any new climate law that may be prepared in the future, the health perspective must be integrated into the regulations in a holistic manner.

1. GİRİŞ

İklim değişikliği, yalnızca ekosistemler üzerindeki etkileri nedeniyle değil, aynı zamanda insan sağlığı üzerindeki derin etkileri nedeniyle de 21. yüzyılın en büyük küresel tehditlerinden biri haline gelmiştir. İklim değişikliğinin bulaşıcı ve bulaşıcı olmayan hastalıkların artışına katkıda bulunduğu küresel olarak kabul edilmektedir (Shuman, 2010; Tibenderana, 2023; Frumkin, 2019).

Sera gazı emisyonlarını ve iklim değişikliğine uyum sağlamayı hedefleyen iklim yasaları, yalnızca çevre politikalarında değil aynı zamanda sağlık politikalarında da önemli bir konu haline gelmektedir. Uluslararası çalışmalar, etkili iklim önlemlerinin hava kirliliği, sıcak hava dalgaları ve aşırı hava olaylarıyla ilişkili hastalık ve ölüm oranlarını önemli ölçüde azaltabileceğini ve toplumun psikososyal refahını iyileştirebileceğini göstermektedir (Leal Filho vd., 2022; Walinski vd., 2023). “Tüm Politikalarda Sağlık” yaklaşımının entegrasyonu ve Sağlık Etki Değerlendirmesi (SED) kullanımı, iklim yasalarının hem olumlu hem de potansiyel olarak olumsuz etkilerinin belirlenmesini, eşitsizliklerin en aza indirilmesini ve toplumun savunmasız gruplarını dikkate alarak önlemlerin uyarlanmasını mümkün kılmaktadır (Collins ve Koplan, 2009; Ammann vd., 2021).

Küresel sağlık için önemli riskler oluşturan iklim değişikliği, sektörler arası iş birliği ve stratejik eş finansman yaklaşımlarını da zorunlu kılmaktadır (Watts vd., 2015). Borghi vd. (2024a) sağlık ve iklim eş finansmanı için bir çerçeve önermekte, bütünleştirici modellere ve sağlık için artırılmış iklim finansmanına olan ihtiyacı vurgulamaktadır. Bowen vd. (2014) sağlık yöneticilerinin kapasitelerinin güçlendirilmesini, sektörler arası ortaklıkların geliştirilmesini ve iklim değişikliğinin azaltılması ile uyum stratejilerini geliştirmek adına kritik kurumların/kuruluşların belirlenmesini önermektedir. Khanal vd. (2022) sağlık eşitliği önlemlerinin iklimle ilgili politikalara dâhil edilmesinin önemini vurgulamakta ve bu konuda mevcut politika analiz çalışmalarını değerlendirmek üzere sistematik bir inceleme önermektedir. Roda (2016), sağlık sektörünün iklim değişikliği etkilerini ele almadaki stratejik rolünü vurgulamakta ve bütünleşmiş sektörler arası iş birliği gerekliliğini ifade etmektedir. Çalışmalar, iklim değişikliğinin sağlık etkilerini etkili bir şekilde ele almak ve dayanıklılığı teşvik etmek için bütünleşik yaklaşımlara, kapasite geliştirmeye ve stratejik ortaklıklara olan ihtiyacı vurgulamaktadır.

Bu bağlamda, uluslararası ve ulusal düzenleyici çerçeveler, azaltma ve uyum stratejilerinin planlanması ve uygulanmasında önemli bir rol oynamaktadır (Thomson, 2022; Genn, 2019). Sağlığın iklim yasalarına açıkça dahil edilmesi yalnızca savunmasız kesimleri korumakla kalmamakta, aynı zamanda sağlık sistemlerinin dayanıklılığını da güçlendirmektedir. Ancak iklim değişikliği konusundaki mevzuatın sağlık boyutu sınırlı ve dağınık bir şekilde ele alındığı görülmektedir (Viveros-Uehara, 2021; Onzivu, 2012; Workman vd., 2018; Özmen & Kiraz, 2022; Irmak & Serin, 2023; Borghi vd., 2024b).

Türkiye’de sağlık alanına özgü çeşitli mevzuatta ve politika belgelerinde iklim değişikliği konusunda önemli düzenlemeler bulunmaktadır. T.C. Sağlık Bakanlığı (2015) tarafından yayımlanan “İklim Değişikliğinin Olumsuz Etkilerinin Azaltılması Ulusal Programı ve Eylem Planı” ile iklim değişikliğinin neden olduğu sağlık risklerine karşı erken uyarı sistemleri, sıcak hava dalgalarına hazırlık, bulaşıcı hastalıkların izlenmesi ve sağlık personelinin konuya ilişkin eğitimi gibi önleyici uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Ayrıca bakanlık, iklim değişikliğiyle ilişkili sağlık tehditlerine karşı rehberler, risk analizleri ve müdahale stratejileri oluşturmaktadır. Bu doğrultuda sağlık tesislerinde karbon ayak izinin azaltılmasına yönelik uygulamalar desteklenmektedir (Olgun ve Kantarlı, 2020). Türkiye’de iklim değişikliğinin sağlık ve sağlığın sosyal belirleyicileri üzerindeki etkileri çeşitli mevzuatta (Sağlık, Gıda ve Tarım, Çevre ve Şehircilik, Kalkınma Planları, Yerel Yönetimlerin Eylem Planları vb.) disiplinler arası bir yaklaşımla yer almaktadır.

Türkiye iklim değişikliğine karşı kararlı ve bütünleşik bir mücadele kapsamında, 2053 yılına kadar iklim nötrlüğüne ulaşmak için yasal bir çerçeve oluşturmayı amaçlayan ilk İklim Kanunu Tasarısını oluşturmuş ve Şubat 2025’te Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne (TBMM) sunmuştur (TBMM, 2025a). Bu kanun tasarısında, sera gazı emisyonları, karbon piyasası mekanizmaları, iklim değişikliğine uyum ve kurumlar arası koordinasyon gibi konulara dair düzenlemeler bulunmaktadır.

Nisan 2025’de TBMM’de görüşülmeye başlayan kanun teklifinin ilk dört maddesinin kabul edilmesine rağmen toplumsal ve kurumsal düzeyde yeterli uzlaşa sağlanamadığı ve halk sağlığı, çevresel adalet, sosyal eşitlik gibi konularda daha derin bir müzakere ihtiyacı doğduğu gerekçesiyle kanun teklifi meclisten geri çekilmiştir (TBMM, 2025b). Yürütülen müzakereler neticesinde tekrar görüşülmeye başlanan kanun teklifi Temmuz 2025’de kabul edilmiş ve İklim Kanunu yürürlüğe girmiştir (Resmî Gazete, 2025). Çalışma iklim kanununun sağlığa yönelik

potansiyel etkilerini anlamaya ve bu tür yasal düzenlemelerin sağlık perspektifiyle nasıl değerlendirilebileceğine dair kavramsal bir çerçeve sunmaktadır.

Bu doğrultuda çalışmada, Türkiye'nin yürürlükteki İklim Kanununun sağlık üzerindeki olası etkilerini, kanun metninin içerik analizine dayalı nitel bir yaklaşımla değerlendirmeyi; mevcut düzenlemenin güçlendirilmesine ve etkinliğinin artırılmasına yönelik iyileştirme alanlarını ortaya koymayı ve gelecekte hazırlanabilecek yeni bir iklim kanunu için politika önerileri sunmayı amaçlamaktadır. Çalışma, ulusal bir iklim yasasının sağlığı stratejik bir boyut olarak ne ölçüde kapsadığını (veya kapsamadığını) ve iklim değişikliği ile sağlık konusundaki uluslararası standartlara uyup uymadığına ilişkin kritik bir tartışmaya katkıda bulunmaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Tasarımı

Bu çalışmada, Türkiye'nin İklim Kanunu içeriğini derinlemesine incelemek ve sağlık alanıyla ilişkisini değerlendirmek üzere nitel bir yaklaşım benimsenmiştir. Nitel yöntemler, anlamların yorumlanmasına, boşlukların belirlenmesine ve iklim hedefleri ile sağlık disiplini arasındaki tutarlılığın değerlendirilmesine imkân sağlamaktadır (Bowen, 2009; Yıldırım & Şimşek, 2018; Morgan, 2022).

Çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem hukuk ve politika metinlerinin incelenmesi için uygundur (Wesley, 2014). Metinlerin içerik, dil, rehber ilkeler, ihmal edilen noktalar ve sağlık gibi diğer alanlarla örtük ilişkilerinin keşfedilmesine, ulusal bir iklim yasasının sağlığı stratejik bir boyut olarak ne ölçüde kapsadığını (veya kapsamadığını) ve iklim değişikliği ile sağlık konusundaki uluslararası standartlara uyup uymadığının değerlendirilmesine olanak tanımaktadır.

2.2. Araştırma Sorusu

Çalışmaya ait iki ana araştırma soruları şu şekildedir;

- Türkiye'nin İklim Kanunu, sağlığa yönelik olası ne tür etkiler barındırmaktadır?
- Türkiye'de gelecekte hazırlanabilecek yeni bir iklim kanununda sağlık perspektifinin nasıl yer alması gerektiğine yönelik politika önerileri nelerdir?

2.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini, Türkiye'deki iklim konusuna dair mevzuat oluşturmaktadır. Araştırma iklim değişikliği ile mücadele bağlamında sera gazı emisyonlarının azaltılması, bu doğrultuda iklim değişikliğine uyum faaliyetlerinin, planlama ve uygulama araçlarının, iklim değişikliği ile mücadelede kullanılacak gelirlerin, ayrıca izin ve denetime ilişkin ilkelerin yasal ve kurumsal çerçevesinin düzenlenmesini kapsayan ve yeşil büyüme vizyonu ve net sıfır emisyon hedefi doğrultusunda iklim değişikliğiyle mücadele etmeyi amaçlayan Türkiye'nin İklim Kanunu'na odaklanmaktadır.

Bu doğrultuda amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak Temmuz 2025'te 32951 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan ve yürürlüğe giren 7552 numaralı İklim Kanunu temel alınarak, kanunun sağlık üzerindeki potansiyel etkileri değerlendirilmiş ve gelecekte hazırlanabilecek yeni bir iklim kanunu için politika önerileri sunulmuştur (Campbell vd., 2020).

2.4. Veri Toplama Araçları

Doküman analizi yönteminin kullanıldığı bu çalışmada veri kaynağı olarak 09/07/2025 tarih ve 32951 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 7552 numaralı İklim Kanunu kullanılmıştır (Resmî Gazete, 2025). Bu kanun, hukuki ve siyasi bir belge olarak, değerlendirmenin temel birimini oluşturmaktadır. Belgeye, T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sisteminden elektronik ortamda erişilmiştir.

Veri toplama, belgenin sistematik ve hedefli bir şekilde incelenmesi yoluyla gerçekleştirilmiştir. Verilerin alakalılığı, güncelliği ve tematik uygunluğu sağlanmıştır. Veri matrisinin kullanılarak, metinsel verilerin iklim değişikliğinin sağlık etkileriyle ilgili kategorilere düzenlenmesine olanak sağlamıştır (Rapley & Rees, 2018; Golafshani, 2003; Yıldırım & Şimşek, 2018).

2.5. Veri Analizi

Çalışmada, İklim Kanununun düzenleyici içeriğini sağlık etkileri açısından derinlemesine yorumlayabilmek amacıyla nitel içerik analizi tekniği kullanılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2018).

Analiz süreci, hukuki metnin sistematik bir şekilde okunması ve sağlıkla doğrudan veya dolaylı olarak bağlantılı anlam birimlerinin belirlenmesinden oluşmaktadır. Tespit edilen ilgili alanlar daha sonra tematik olarak kodlanmış ve kanunun sağlık üzerindeki olası etkilerinin, düzenleyici boşlukların ve kalıpların belirlenmesine olanak tanıyan analitik kategorilere düzenlenmiştir (Williams & Moser, 2019).

Son olarak analiz sonuçları, Dünya Sağlık Örgütü tavsiyeleri ve karşılaştırmalı mevzuat deneyimleri gibi uluslararası kavramsal çerçevelerle karşılaştırılmıştır (WHO, 2022; McMichael, 2003; Borghi vd., 2024b). Bu teorik üçgenleme sayesinde, bulgular eleştirel ve küresel bir bakış açısıyla zenginleştirilirken araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliğini sağlamıştır (Golafshani, 2003).

2.6. Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmada kullanılan belgelerin kamuya açık ve resmi kaynaklardan elde edilmesi ve doğrudan insan katılımının söz konusu olmaması nedeniyle etik kurul izni gerekmemektedir. Çalışma bilimsel araştırmanın temel etik ilkelerine uygun olarak yürütülmüştür.

2.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Çalışmada sadece Türkiye'nin yürürlükteki İklim Kanunu içeriğine odaklanılmaktadır. Araştırma kapsamında sağlık, gıda güvenliği veya çevre ile ilgili diğer yasal düzenlemeler inceleme kapsamına alınmamıştır. Elde edilen bulgular yalnızca İklim Kanunu'nun içeriği üzerinden değerlendirilmiş olup diğer ilgili mevzuatlar dikkate alınarak yapılacak ileriki çalışmaların daha bütüncül sonuçlar sunabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Kanuna ilişkin pratik uygulamalar ve toplum üzerindeki gerçek etkiler dikkate alınmamaktadır. Kanun metninde sağlık konusuna ilişkin açık ifadelerin bulunmaması, sağlık sektörünün iklim politikalarına ne ölçüde entegre olduğuna ilişkin doğrudan bir değerlendirme yapma imkânını sınırlamaktadır. Çalışma mevzuatta dağınık halde bulunan iklimle ilişkili tüm yasaların kapsamlı bir incelemesini temsil etmemektedir. Çalışmanın nitel bir araştırma olması sebebiyle araştırmacının öznelliği söz konusudur. Yorumlama süreci yöntemin doğası gereği araştırmacının bakış açısı tarafından yönlendirilmektedir. Bu sınırlılıklara rağmen çalışma, iklim değişikliği ile sağlık arasındaki ilişkinin Türk hukuku bağlamındaki boşluklarını ve fırsatlarını belirleyerek alanyazına katkı sunmaktadır.

3. BULGULAR

Bu bölümde, öncelikle İklim Kanunu'na dair genel bilgilere yer verilmiş, ardından yasa metni temelinde oluşturulan tema, kategori ve kod yapısı sistematik olarak sunulmuştur. Bölümün devamında ise her bir temaya ait bulgular, ilgili kategoriler ve destekleyici veri alıntılarıyla birlikte ayrıntılı şekilde ele alınmıştır.

Tablo 1. İklim Kanunu'na Dair Genel Bilgiler

	Birinci Bölüm	İkinci Bölüm	Üçüncü Bölüm
Birinci Kısım (Genel Hükümler)	Amaç ve Kapsam	İlkeler	-
	Tanımlar	Esaslar	-
İkinci Kısım (İklim Değişikliği ile Mücadele)	Sera gazı emisyonlarının azaltım faaliyetleri	Planlama araçları	Emisyon Ticaret Sisteminin kurulması ve tahsisatların esasları
	İklim değişikliğine uyum faaliyetleri	Uygulama araçları	Görev, yetki ve sorumluluklar
	-	-	Gönüllü karbon piyasaları ve denkleştirme
Üçüncü Kısım (Gelirler, Yaptırımlar ve Çeşitli Hükümler)	Gelirler ve döner sermaye	İdari nitelikteki yaptırımlar	Düzenleyici işlemler ve çeşitli hükümler
	Yeşil dönüşüm ve iklim değişikliği ile mücadele desteklerinin kullanımı	Denetim ve yaptırımlarda yetki	Değiştirilen ve yürürlükten kaldırılan hükümler
	-	İdari yaptırımların uygulanması, tahsili ve kanun yolları	Geçiş hükümleri
	-	-	Yürürlük
	-	-	Yürütme

İklim Kanunu üç kısımda 20 maddeden oluşmaktadır. Birinci kısımda genel hükümlere ait Amaç ve Kapsam, Tanımlar, İlkeler ve Esaslar yer alırken; ikinci kısımda iklim değişikliği ile mücadeleye ait Sera gazı emisyonlarının azaltım faaliyetleri, İklim değişikliğine uyum faaliyetleri, Planlama araçları, Uygulama araçları, Emisyon Ticaret Sisteminin kurulması ve tahsisatların esasları, Görev, yetki ve sorumluluklar, Gönüllü karbon piyasaları ve denkleştirme yer almakta; üçüncü kısımda Gelirler, Yaptırımlar ve Çeşitli Hükümlere ait Gelirler ve döner sermaye, Yeşil dönüşüm ve iklim değişikliği ile mücadele desteklerinin kullanımı, İdari nitelikteki yaptırımlar, Denetim ve yaptırımlarda yetki, İdari yaptırımların uygulanması, tahsili ve kanun yolları, Düzenleyici işlemler ve çeşitli hükümler, Değiştirilen ve yürürlükten kaldırılan hükümler, Geçiş hükümleri, Yürürlük ve Yürütme yer almaktadır.

Tablo 2. Tema, Kategori ve Kod Yapısı

Tema	Kategori	Kod
Adil Geçiş Yoluyla Sağlık Eşitsizliklerinin Azaltılması	-Kırılgan grupların korunması -Sosyal eşitlik -Katılımcı iklim politikası	“adil geçiş”, “iklim adaleti”, “çocuklar”, “kadınlar”, “engelliler”, “eşitlik”, “toplumsal kapsayıcılık”
İklim Uyum Faaliyetleriyle Sağlık Risklerinin Azaltılması	-Risk azaltımı -Su yönetimi -Şehir Sağlığı ve Sağlıklı Ortamlar -Ekosistem temelli çözümler	“riskleri en aza indirme”, “uyum faaliyetleri”, “iklim değişikliğine bağlı afetler”, “erken uyarı sistemleri”, “ekosistem yönetimi”, “su kaynaklarının yönetimi”, “iklim dirençli yerleşim alanları”, “yeşil altyapı”, “kentsel ekosistem”
Net Sıfır Emisyon ile Ekosistem ve Sağlık Koruma	-Emisyonların azaltılması -Yutak alanların korunması -Hava kalitesi	“net sıfır emisyon”, “karbon ayak izi”, “yutak alanlar”, “sıfır atık”, “hava kalitesi”, “döngüsel ekonomi”
Sürdürülebilir Tarım ve Gıda Güvenliği Yoluyla Sağlık Koruma	-İklim dirençli tarım -Gıda güvenliği -Doğa temelli çözümler	“gıda güvenliği”, “iklim değişikliğine dirençli ürün deseni”, “doğa temelli çözümler”, “ekosistem temelli uyum”, “su bütçesi”
Afet Yönetimi Yoluyla Sağlık Tehditlerinin Önlenmesi	-Afetlere karşı dayanıklılık -Risk değerlendirmesi -Kriz yönetimi	“bütünleşik afet yönetimi”, “etkilenebilirlik analizi”, “risk izleme”, “erken uyarı sistemleri”, “çölleşme”, “erozyonla mücadele”
Eğitim ve Farkındalık ile Sağlık Bilincinin Artırılması	-Toplum farkındalığı -Müfredat güncellemeleri -Yeşil iş gücü	“eğitim”, “kapasite geliştirme”, “müfredat güncellenmesi”, “toplumun duyarlı hâle getirilmesi”, “iklim değişikliğinin etkileri”, “yeşil iş gücü”

Tablo 2’de İklim Kanununun sağlıkla ilişkisini sistematik bir biçimde ortaya koymak amacıyla tema (n=6), kategori (n=19) ve kod (n=39) yapısı verilmiştir. Elde edilen temalar; Adil Geçiş Yoluyla Sağlık Eşitsizliklerinin Azaltılması, İklim Uyum Faaliyetleriyle Sağlık Risklerinin Azaltılması, Net Sıfır Emisyon ile Ekosistem ve Sağlık Koruma, Sürdürülebilir Tarım ve Gıda Güvenliği Yoluyla Sağlık Koruma, Eğitim ve Farkındalık ile Sağlık Bilincinin Artırılması ve Afet Yönetimi Yoluyla Sağlık Tehditlerinin Önlenmesi şeklindedir.

3.1. Adil Geçiş Yaklaşımının Sağlık Eşitsizlikleri Açısından Değerlendirilmesi

Tablo 3. Adil Geçiş Yaklaşımının Sağlık eşitsizlikleri Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Tema, Açıklama ve Destekleyici Alıntılar

Tema	Açıklama	Destekleyici Alıntı
Adil Geçiş Yaklaşımıyla Sağlık Eşitsizliklerinin Azaltılması	Kanun, sağlık eşitsizliklerini azaltmak için adil geçiş ilkesini benimseyerek savunmasız grupları iklim politikalarına dâhil etmeyi amaçlamaktadır.	1. “Adil geçiş... süreçten en fazla etkilenebilecek kişiler öncelikli olmak üzere herkesi kapsayacak... sosyal kazanımların en üst düzeyde tutulduğu politika ve uygulamalar.” 2. “İklim değişikliği ile mücadelede... iklim adaleti, adil geçiş... esas alınır.”

İklim Kanunu’nda yer alan “adil geçiş” ilkesi, iklim politikalarının yalnızca çevresel ve ekonomik değil, aynı zamanda sosyal boyutlarını da göz önünde bulundurarak kırılgan grupların korunmasını hedeflediği görülmektedir. Tablo 3 adil geçişin özellikle sağlık eşitsizliklerinin giderilmesi açısından kritik bir rol üstlendiğini göstermektedir. Kanun metni, doğrudan sağlık ifadesini kullanmamakla birlikte; kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelliler gibi toplumsal olarak savunmasız gruplara yönelik politikaların geliştirilmesini teşvik ederek sağlıkla ilgili sosyal belirleyicilere müdahale eden yapısal bir çerçeveye sahiptir.

“Adil geçiş”in içeriğinde yer alan sosyal kazanımların azami düzeyde tutulması ve kapsayıcılık vurgusu, sağlık eşitsizliklerini azaltma potansiyeli taşımaktadır. Özellikle “iklim adaleti” ve “eşitlik” gibi ilkelerle desteklenen bu yaklaşım, iklim politikalarının olumsuz sağlık sonuçlarını en aza indirecek sosyal politikaların önünü açmaktadır. Tablo 3’de yer alan örnek alıntılar, bu ilkenin Kanun metninde nasıl somutlaştığını ve sağlık alanındaki olası etkilerini göstermektedir.

3.2. İklim Değişikliğine Uyum Faaliyetlerinin Sağlık Riskleri Açısından Değerlendirilmesi

Tablo 4. İklim Değişikliğine Uyum Faaliyetlerinin Sağlık Riskleri Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Tema, Açıklama ve Destekleyici Alıntılar

Tema	Açıklama	Destekleyici Alıntı
İklim Değişikliğine Uyum Faaliyetleri Yoluyla Sağlık Risklerinin Azaltılması	Kanun, iklim uyum faaliyetleri aracılığıyla çevresel sağlık risklerinin azaltılmasını ve afetlere karşı dayanıklılığı artırmayı hedeflemektedir.	1. “...riskleri en aza indirmeye veya fırsatlardan yararlanmaya yönelik uyum faaliyetleri...” 2. “...iklim değişikliğine bağlı afetlerin neden olduğu kayıp ve zararların azaltılması amacıyla... erken uyarı sistemleri... geliştirilir.”

Tablo 4 İklim Kanununun uyum politikaları çerçevesinde sağlık risklerini nasıl dolaylı olarak ele aldığını göstermektedir. Kanun, iklim değişikliğine bağlı afetler, su kaynaklarının yönetimi, ekosistemlerin korunması ve risk değerlendirme sistemlerinin geliştirilmesi gibi çeşitli başlıklarda uyum faaliyetlerini ortaya koymaktadır.

Kanunda öngörülen erken uyarı sistemleri, risk analizleri ve sürdürülebilir ekosistem yönetimi, iklim değişikliğine bağlı sağlık tehditlerini önleyici müdahaleler olarak değerlendirilebilir.

Tablo 4’de yer alan alıntılar, özellikle bu faaliyetlerin riskleri “en aza indirme” ve “uyum kapasitesini artırma” yönünde nasıl yapılandırıldığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Kanun, iklim değişikliğinin neden olabileceği doğrudan sağlık etkilerine karşı kamu yönetimini hazırlıklı kılmayı ve dayanıklılığı artırmayı amaçlayan bir zemin sunmaktadır.

3.3 Net Sıfır Emisyon Hedefinin Sağlık Açısından Değerlendirilmesi

Tablo 5. Net Sıfır Emisyon Hedefinin Sağlık Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Tema, Açıklama ve Destekleyici Alıntılar

Tema	Açıklama	Destekleyici Alıntı
Net Sıfır Emisyon Hedefinin Ekosistem Sağlığı ve Halk Sağlığına Dolaylı Katkısı	Net sıfır emisyon hedefi, ekosistem sağlığını destekleyerek dolaylı biçimde halk sağlığını da korumayı amaçlamaktadır.	1. “...yutak alanların korunarak artırılması sağlanır.” 2. “...karbon ayak izinin azaltılması... sıfır atık sisteminin kurulması...”

Tablo 5 İklim Kanunu’nda yer alan net sıfır emisyon hedefinin sağlıkla doğrudan ilişkilendirilmemesine karşın, ekosistem sağlığı üzerinden sağlığa dolaylı katkı sunduğunu ortaya koymaktadır. Kanunda yer alan düzenlemeler, sera gazı emisyonlarının azaltılmasına, karbon ayak izinin düşürülmesine ve doğal yutak alanların korunmasına yönelik stratejileri kapsamaktadır. Bu politikalar, hava ve su kalitesini iyileştirme, toprak verimliliğini koruma ve biyoçeşitliliği sürdürme gibi yollarla çevresel sağlık belirleyicileri üzerinde etkili olabilecek müdahalelerdir.

Özellikle “karbon yutağı kayıplarını engellemek”, “sıfır atık sistemi kurmak” ve “yenilenebilir enerjiye geçiş” gibi ifadeler, sağlık üzerindeki çevresel stresörleri azaltmayı hedefleyen yapısal dönüşümleri işaret etmektedir. Bu dönüşüm, hava kirliliğine bağlı solunum yolu hastalıklarının azalmasından, iklim değişikliğinin neden olduğu sıcak hava dalgalarının etkilerinin hafifletilmesine kadar geniş bir yelpazede sağlığa katkı sağlayabilir.

Tablo 5’de yer alan alıntılar, bu hedeflerin kanun metninde nasıl kavramsallaştırıldığını ve çevre-sağlık ilişkisinin ekosistem düzeyinde nasıl kurulduğunu göstermektedir. Net sıfır emisyon hedefi, sağlık sistemleri üzerinde oluşabilecek iklim kaynaklı yüklerin azaltılmasında ciddi bir potansiyel barındırmaktadır.

3.4 Sürdürülebilir Tarım ve Gıda Güvenliği Uygulamalarının Sağlık Açısından Değerlendirilmesi

Tablo 6. Sürdürülebilir Tarım ve Gıda Güvenliği Uygulamalarının Sağlık Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Tema, Açıklama ve Destekleyici Alıntılar

Tema	Açıklama	Destekleyici Alıntı
Sürdürülebilir Tarım ve Gıda Güvenliği Yoluyla Sağlığın Korunması	Kanun, iklim dirençli tarım ve gıda güvenliği hedefleriyle, beslenme temelli sağlık risklerini azaltmayı amaçlamaktadır.	1. "...gıda güvenliğinin sağlanması hedefleri doğrultusunda..." 2. "...tarım sektöründe... doğa temelli çözümler ve su bütçesini dikkate alan planlama araçları..."

Tablo 6 İklim Kanununda tarım sektörünün iklim değişikliğine uyumunun sağlanması ve gıda güvenliğinin korunması yoluyla sağlığı dolaylı biçimde desteklendiğini ortaya koymaktadır. Kanun metninde "iklim değişikliğine dirençli ürün deseni" ve "doğa temelli çözümler" gibi ifadeler, tarımsal üretimin sürdürülebilirliğine yapılan vurguyu yansıtmaktadır.

Kanunda önerilen planlama araçları ve teknolojik dönüşüm stratejileri, iklim değişikliği nedeniyle tehdit altında olan tarım ve gıda sistemlerinin neden olduğu, yetersiz beslenme, gıda kaynaklı hastalıklar ve toplumsal stresin artması gibi sağlık risklerinin önlenmesine hizmet edecek politika ve uygulamalara yön vermektedir.

Tablo 7’de yer alan alıntılar, ekosistem temelli yaklaşımlar ile tarımsal üretimin çevresel sürdürülebilirlik içinde ele alındığını göstermekte ve bu sayede beslenme temelli sağlık eşitsizliklerinin azaltılabileceği bir çerçeve sunmaktadır.

3.5 Afet Risk Yönetimi Uygulamalarının Sağlık Açısından Değerlendirilmesi

Tablo 7. Afet Risk Yönetimi Uygulamalarının Sağlık Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Tema, Açıklama ve Destekleyici Alıntılar

Tema	Açıklama	Destekleyici Alıntı
Afet Risk Yönetimi Yoluyla İklim Kaynaklı Sağlık Tehditlerinin Önlenmesi	Kanun, afet yönetimi stratejileriyle iklim kaynaklı sağlık tehditlerinin önlenmesini hedeflemektedir.	1. "...erken uyarı sistemleri; bütünsel afet yönetimi esas alınarak geliştirilir." 2. "...etkilenebilirlik ve risk analizlerini... yatırım ve planlama faaliyetlerinde göz önünde bulundurmak..."

Tablo 7 İklim Kanunu’nda afet risk yönetimi stratejilerinin, sağlığı doğrudan tehdit eden iklim kaynaklı olayların etkisini azaltmayı hedeflediğini göstermektedir. Kanun; iklim değişikliğine bağlı afetlerin neden olabileceği kayıpları önlemeye, erken uyarı sistemleri ve risk değerlendirme mekanizmaları geliştirmeye yönelik kapsamlı bir yaklaşım sunmaktadır. Bu stratejiler, sağlık açısından özellikle yüksek risk taşıyan ani çevresel değişimlerin yaratacağı zararların en aza indirilmesi için kritik önemdedir.

Kanun metninde yer alan "bütünsel afet yönetimi" ve "etkilenebilirlik analizleri" gibi kavramlar, sağlık sistemlerinin iklim kaynaklı afetlerin (örneğin; sel, aşırı sıcaklık, kuraklık, orman yangınları) neden olduğu solunum hastalıklarından travmalara, su ve gıda kaynaklı hastalıklardan sağlık hizmetlerine erişim zorluklarına kadar birçok sağlık tehditlerine karşı daha hazırlıklı hâle getirilmesine katkı sunacak kurumsal yapıları ifade etmektedir.

Tablo 7’de sunulan alıntılar, bu risk yönetimi yaklaşımının sağlıkla nasıl örtüştüğünü ve kanunun, afetlerin neden olduğu doğrudan ve dolaylı sağlık etkilerine karşı nasıl bir koruma çerçevesi oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

3.6 Eğitim ve Farkındalık Faaliyetlerinin Sağlık Açısından Değerlendirilmesi

Tablo 8. Eğitim ve Farkındalık Faaliyetlerinin Sağlık Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Tema, Açıklama ve Destekleyici Alıntılar

Tema	Açıklama	Destekleyici Alıntı
Eğitim ve Toplum Farkındalığı Yoluyla Sağlık Bilincinin Güçlendirilmesi	Kanun, toplumun iklim ve sağlık ilişkisine dair farkındalığını artırmak için eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerini zorunlu kılar.	1. "...toplumun iklim değişikliğinin etkileri konusunda duyarlı hâle getirilmesi için eğitim..." 2. "...müfredat ve öğretim programlarının güncellenmesi ve yeşil iş gücünün yetiştirilmesi..."

Tablo 8 İklim Kanununda yer alan eğitim ve toplum farkındalığına ilişkin düzenlemelerin, sağlık açısından uzun vadeli ve yapısal bir koruma aracı olarak değerlendirilebileceğini göstermektedir. Kanun, tüm eğitim düzeylerinde müfredatların güncellenmesini, yeşil iş gücünün yetiştirilmesini ve kamuoyunun iklim değişikliği konusundaki duyarlılığının artırılmasını öngörmektedir.

Tablo 8’de yer alan alıntılar, toplumun iklim ve sağlık ilişkisi konusunda bilinçlendirme faaliyetlerinin yasa düzeyinde sistematikleştirildiğini ve sağlıkla doğrudan bağlantılı olmasa da sağlık bilincini artıracak önemli bir altyapı sunduğunu göstermektedir.

4. TARTIŞMA

Bu çalışmada Türkiye’nin yürürlükteki İklim Kanunu’nun sağlık üzerindeki olası etkileri, kanun metnine dayalı nitel içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda, kanun metninde “sağlık” kavramı doğrudan ve açık bir biçimde ifade edilmemekle birlikte sağlıkla ilişkili altı dolaylı tema tanımlanmıştır. Özellikle sosyal eşitlik, çevresel koruma, gıda güvenliği, afet risk yönetimi, eğitim ve farkındalık gibi alanlarda yer alan düzenlemeler, sağlığı doğrudan etkileyebilecek yapısal ve politik araçları içermektedir.

Analiz sonucunda elde edilen altı tema (adil geçiş, iklim uyumu, net sıfır emisyon hedefi, gıda güvenliği, afet yönetimi ve eğitim-farkındalık) sağlık üzerinde dolaylı fakat güçlü etkiler barındırmaktadır. Bu temalar, sağlık belirleyicilerine (çevresel koşullar, beslenme durumu, afetlerden etkilenme düzeyi, bilgiye erişim vb.) etki edebilecek potansiyele sahiptir. Bu bağlamda, Türkiye’nin İklim Kanunu’nu yalnızca bir çevre politikası belgesi değil, aynı zamanda sağlık açısından da çok boyutlu etkileri olan bir toplumsal müdahale aracı olarak değerlendirmek mümkündür.

Bu durum, iklim politikalarının sektörel olarak dar kapsamlı ele alınmasının ötesine geçilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Kanun, sağlıkla ilişkili sonuçları öngörmeden düzenlenmiş olsa bile, sunduğu ilkeler ve kurumsal çerçeve, sağlığı dolaylı olarak etkileyen alanlarda ciddi bir dönüşüm potansiyeli taşımaktadır. Bu doğrultuda, kanun metninin sağlık bakış açısıyla yeniden değerlendirilmesi hem politika geliştiriciler hem de sağlık yöneticileri için önemli fırsatlar sunmaktadır.

Türkiye’nin İklim Kanunu’nun sağlığa dolaylı katkı sunan yapısal çerçevesi, uluslararası literatürdeki iklim-sağlık ilişkisinin tanımlanma biçimleriyle kısmen örtüşmektedir. Dünya Sağlık Örgütü, iklim değişikliğinin yüzyılın en büyük sağlık tehdidi olduğunu vurgularken; aynı zamanda iyi planlanmış iklim politikalarının sağlık alanında büyük kazanımlar sağlayabileceğini belirtmektedir. Kanun metninde doğrudan sağlık terimi kullanılmasa da çevresel, sosyal ve ekonomik belirleyicilere yer verilmesi, literatürde “sağlığın sosyal belirleyicileri” olarak tanımlanan faktörlerle paralellik göstermektedir (McMichael, 2003; Thomson, 2022; Leonard vd., 2024; Wilson, 2024; Genn, 2019).

Özellikle “adil geçiş” ve “iklim adaleti” gibi kavramların kullanımı, çevresel sağlık eşitsizliklerini ortadan kaldırma hedefi açısından literatürdeki çevresel adalet ve halk sağlığı eşitliği yaklaşımlarıyla uyumludur (Külcür, 2022; Yardımcıoğlu, 2024; Bolte vd., 2023; Kaya, 2017). Ayrıca, afet yönetimi, su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı ve gıda güvenliği gibi konuların yasa düzeyinde ele alınması, Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) raporlarında da altı çizilen, sağlığı tehdit eden iklim kaynaklı risklerin azaltılması yönündeki önerilerle örtüşmektedir (Allan vd., 2023).

Bununla birlikte, Türkiye’nin İklim Kanunu uluslararası örneklerle karşılaştırıldığında dikkat çeken bir farkı, sağlık sistemini veya sağlık kurumlarını kanun kapsamında açık şekilde sürece dâhil etmemesidir. Kanada, Almanya ve Yeni Zelanda gibi ülkelerde yayımlanan ulusal iklim stratejilerinde sağlık sektörü özel bir alt başlık

olarak ele alınmakta, sağlık sistemlerinin dayanıklılığı ve sağlık etki değerlendirmeleri (Health Impact Assessment/HIA) entegre biçimde planlanmaktadır (Manning, 2022; Mahboubi vd., 2015; Diallo vd., 2021; Brown vd., 2011; Ammann, 2021). Türkiye’de ise bu bütünsellikten henüz bahsetmek mümkün değildir (Köprülü & Sur, 2024). Bu karşılaştırma, Türkiye’de sağlık ve çevre politikalarının hâlen sektörel olarak ayrı işlediğini ve entegrasyon ihtiyacının sürdüğünü göstermektedir. Ancak yine de Türkiye’nin İklim Kanunu, literatürde tanımlanan temel ilkeler ve yapılar bakımından sağlıklı ilişkilendirilebilecek bir zemin sunmaktadır. Bu zemin, politika yapıcılarının ve araştırmacıların sağlık boyutunu iklim politikalarına entegre edebilmesi için bir başlangıç noktası olarak değerlendirilebilir.

Türkiye İklim Kanunu’nun sağlık üzerindeki etkilerinin yalnızca metinsel düzeyde değil, uygulama pratiğinde de karşılık bulabilmesi için sağlık politikalarıyla entegrasyonu kritik önemdedir (Özmen & Kiraz, 2022; Fox vd., 2019; Onzivu, 2012; Hoeben vd., 2023). Mevcut haliyle kanun, iklim değişikliğinin neden olabileceği sağlık sorunlarına karşı koruyucu bir zemin oluşturabilecek potansiyele sahip olsa da bu potansiyelin hayata geçirilmesi büyük ölçüde uygulayıcı kurumların inisiyatifine bırakılmış görünmektedir.

Yapılan bazı çalışmaların aksine kanun kapsamındaki uygulama araçları (planlama, finansman, kapasite geliştirme ve teknoloji transferi) sağlıklı doğrudan ilişkilendirilmemektedir (Bowen vd., 2014; Delpla vd., 2021; Borghi vd., 2024b). Bu alanda fark yaratacak uygulamaların geliştirilebilmesi ancak sağlık sektörünün aktif katılımıyla mümkün olacaktır (Roda, 2016). Bu bağlamda, Sağlık Bakanlığı’nın ve halk sağlığı kurumlarının, iklim politikalarının geliştirilmesi ve uygulanmasında daha görünür ve etkili bir rol üstlenmesi gereklidir. Şu anki kanun metni içinde Sağlık Bakanlığı’nın adı geçmemesi, kurumsal sorumlulukların büyük ölçüde çevre ve enerji odaklı kurumlara bırakıldığını göstermektedir.

Çalışmalar, yerel düzeyde hazırlanacak iklim değişikliği eylem planlarına da sağlık sektörü mutlaka entegre edilmesi gerektiğini ifade etmektedir (Sheehan vd., 2017; Nazelle vd., 2021). Kanun metninde literatürle uyumlu olarak özellikle büyükşehirlerde ve kırsal alanlarda iklim değişikliğine bağlı afetlerin, hava kalitesi sorunlarının ve su temini krizlerinin doğrudan sağlıklı ilişkili olduğu düşünüldüğünde, yerel yönetimlerin sağlık birimleriyle yakın iş birliği içinde çalışmaları gerekliliği göz önünde bulundurulmalıdır.

Kanun kapsamında geliştirilen teşvik ve finansman mekanizmaları yalnızca sanayi ve enerji dönüşümüne odaklanmaktadır. Oysaki sağlık sisteminin adaptasyon kapasitesinin güçlendirilmesi de gerekmektedir (Viveros-Uehara, 2021; Yoong, 2020; Mosadeghrad vd., 2023; Irmak & Serin, 2023). Bu durum, iklim değişikliğinin toplum üzerindeki eşitsiz etkilerine karşı adil ve kapsayıcı bir yanıt üretmenin önemli bir adımı olacaktır.

Türkiye İklim Kanunu’nun uygulanabilirliğini artırmak adına kurumsal rollerin daha net tanımlanması kritik öneme sahiptir. Bu doğrultuda, T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ulusal koordinasyon ile izleme ve değerlendirme süreçlerinin ana yürütücüsü olarak konumlanırken, T.C. Sağlık Bakanlığı iklim kaynaklı risklerin sağlık üzerindeki etkilerine yönelik; erken uyarı sistemleri, epidemiyolojik izleme, sağlık altyapısının iklim dayanıklılığı ve toplum sağlığına yönelik önleyici stratejiler geliştirme sorumluluğunu üstlenebilir. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı; gıda güvenliği, su yönetimi ve ekosistem hizmetlerinin korunması gibi alanlarda destekleyici rol oynayabilir. Yerel yönetimler, yasa kapsamında kentsel ısı adası etkisini azaltma, yeşil altyapı geliştirme, toplumsal farkındalık programları ve kırılgan grupların korunmasına yönelik mikro düzey adaptasyon politikalarının uygulayıcı aktörleri olarak öne çıkmaktadır. T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ve ilgili kriz yönetimi yapıları (T.C. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Afet Koordinasyon Merkezi (AKOM) vb.), iklim kaynaklı afetlere yönelik hazırlık, müdahale ve iyileştirme süreçlerinde çok sektörlü koordinasyonun sağlanmasında kritik bir işlev üstlenebilir. Sivil toplum kuruluşları ve akademik kurum ve kuruluşlar; bilimsel veri üretimi, toplumsal bilgilendirme ve politika geliştirme süreçlerine katılım yoluyla destekleyici bir konumda yer alabilir. Bu sayede, çok aktörlü bir yönetim modeli geliştirerek Kanun’un hem sağlık hem de çevresel etkiler açısından daha etkin bir şekilde hayata geçirilmesi mümkün hale gelecektir.

Türkiye’nin İklim Kanunu’nun sağlığı doğrudan dâhil etme amacı taşımayan bir mevzuat olmasına rağmen, politika uygulayıcıları tarafından sağlık perspektifiyle değerlendirilmesi ve uygulanması hâlinde, sağlık eşitsizliklerinin azaltılmasına ve toplumun iklim değişikliğine karşı dayanıklılığının artırılmasına anlamlı katkılar sunabileceği açıktır. Öte yandan, İklim Kanunu’na dair teklifin mecliste görüşülmesine belli bir süre ara verilmesi; toplumsal ve kurumsal düzeyde yeterli uzlaşının arandığını ve daha derin bir müzakere yürütüldüğünü göstermektedir. Bu durum, halk sağlığını etkileyen yasa yapım süreçlerinin yalnızca teknik değil, aynı zamanda demokratik bir nitelik taşıması gerektiğine işaret etmektedir.

5. SONUÇ

Bu çalışmada, Türkiye'nin İklim Kanunu'nun sağlık üzerindeki olası etkileri nitel içerik analizi yöntemiyle incelenmiş ve kanun metninde sağlıkla doğrudan ilişkilendirilmese de sağlığı etkileyebilecek dolaylı ancak güçlü faktörlerin bulunduğu 6 tema, 19 kategori ve 39 kod ortaya konmuştur.

Adil Geçiş Yoluyla Sağlık Eşitsizliklerinin Azaltılması, İklim Uyum Faaliyetleriyle Sağlık Risklerinin Azaltılması, Net Sıfır Emisyon ile Ekosistem ve Sağlık Koruma, Sürdürülebilir Tarım ve Gıda Güvenliği Yoluyla Sağlık Koruma, Afet Yönetimi Yoluyla Sağlık Tehditlerinin Önlenmesi, Eğitim ve Farkındalık ile Sağlık Bilincinin Artırılması temaları aracılığıyla kanun, sağlık belirleyicileri üzerinde etkili yapısal ve politik düzenlemeler içermektedir.

Kanun, sağlık sistemine veya sağlık hizmetlerine doğrudan referans vermemekle birlikte; sosyal eşitliği, çevresel korunmayı, risk yönetimini ve toplumun bilgi kapasitesini geliştirmeye yönelik düzenlemeleriyle sağlığın korunmasına katkı sunabilecek çok boyutlu bir politika çerçevesi sunmaktadır. Ancak bu katkıların gerçek etkisini oluşturabilmesi için kanun hükümlerinin uygulanma sürecine sağlık perspektifinin bütüncül biçimde dâhil edilmesi gerekmektedir.

Türkiye'nin yürürlükteki İklim Kanunu sağlık açısından içerdiği potansiyel katkılar göz önünde bulundurulduğunda, gelecekte hazırlanabilecek yeni bir iklim kanunu düzenlemelerine ilişkin politika önerileri çalışmadan elde edilen altı tema ile literatür doğrultusunda aşağıda sunulmuştur.

Tablo 9. Gelecekte Hazırlanabilecek Yeni Bir İklim Kanunu İçin Politika Önerileri

	Konu	Politika Önerisi
Türkiye'nin yürürlükteki İklim Kanununun analizine dayalı politika önerileri	Adil Geçiş Yoluyla Sağlık Eşitsizliklerinin Azaltılması	-Yeni yasa, adil geçiş ilkesini sadece ekonomik dönüşümle sınırlamamalı; kırılgan grupların sağlık hizmetlerine erişimini de kapsayacak biçimde genişletmelidir. - "İklim adaleti" ilkesi altında sağlık eşitliği hedefleri açıkça tanımlanmalı ve sosyal politikalarla ilişkilendirilmelidir.
	İklim Uyum Faaliyetleriyle Sağlık Risklerinin Azaltılması	-Yerel yönetimlerce hazırlanacak iklim uyum planlarında sağlık sistemlerinin dayanıklılığı özel olarak ele alınmalı, Sağlık Bakanlığı bu planlama süreçlerine aktif olarak dâhil edilmelidir. -Erken uyarı sistemleri sadece çevresel felaketler için değil, bu felaketlerin sağlık etkileri açısından da yapılandırılmalıdır.
	Net Sıfır Emisyon ile Ekosistem ve Sağlık Koruma	-Emisyon azaltım hedefleri, hava kalitesi göstergeleriyle birlikte sağlık etkileri açısından izlenmeli; "hava kalitesi-sağlık" ilişkisi yasa metnine entegre edilmelidir. -Yutak alanların korunması sağlık temelli gerekçelerle (ör. ısı adası etkisini azaltma, su dengesi) desteklenmelidir.
	Sürdürülebilir Tarım ve Gıda Güvenliği Yoluyla Sağlık Koruma	-Gıda güvenliği kavramı sadece arz güvenliği değil, sağlıklı beslenme ve yeterli gıdaya erişim açısından da yeniden tanımlanmalı; bu başlık sağlıkla doğrudan ilişkilendirilmelidir. -Tarım politikalarında iklim değişikliğine dayanıklı ve sağlığa uygun ürün desenleri teşvik edilmelidir.
	Afet Yönetimi Yoluyla Sağlık Tehditlerinin Önlenmesi	-Bütünleşik afet yönetimi sistemlerine sağlık hizmet sunucularının aktif katılımı sağlanmalı, afet sonrası sağlık erişimi ve hizmet sürekliliği yasal güvence altına alınmalıdır. -Etkilenebilirlik analizleri halk sağlığı verileriyle desteklenerek yapılmalıdır.
	Eğitim ve Farkındalık ile Sağlık Bilincinin Artırılması	-Müfredatlarda iklim değişikliğinin sağlık etkilerine dair içerikler zorunlu hale getirilmelidir. -Sağlık çalışanları için iklim değişikliği konusunda hizmet içi eğitim programları geliştirilmelidir.
Literatür ve uygulama açığına dayalı politika önerileri	Sağlıklı Şehirler ve Kentsel Planlama	-Yeni yasa metninde, kent planlamasıyla sağlık ilişkisini doğrudan kuracak düzenlemelere yer verilmelidir. - "Sağlıklı şehirler", "kentsel yeşil alan", "ısı adası etkisi", "doğa temelli kentsel altyapı" gibi kavramlar yasa çerçevesine dahil edilmelidir.
	Sağlık Etki Değerlendirmesi (SED) Mekanizmalarının Oluşturulması	-Yeni yasa çerçevesinde büyük altyapı ve çevre projeleri için "sağlık etki değerlendirmesi" zorunlu hale getirilmelidir. -Sağlık Bakanlığı'nın, SED süreçlerinde yürütücü kurum olarak tanımlanması sağlanmalıdır.
	İklim-Sağlık Entegrasyonuna Yönelik Kurumsal Yapılanma	-İklim politikalarının sağlık etkilerini izlemek üzere, Sağlık Bakanlığı bünyesinde özel bir "İklim ve Sağlık Dairesi" oluşturulmalıdır. -Tüm merkezi ve yerel kurumların iklim stratejileri, sağlık boyutunu zorunlu olarak içermelidir.
	Sağlık Verilerinin İklim Politikalarıyla Uyumlu Hale Getirilmesi	-Meteorolojik, çevresel ve sağlık verileri entegre bir sistemde toplanmalı; bu sistem iklim kaynaklı sağlık risklerinin erken tespiti için kullanılmalıdır.

Türkiye'nin yürürlükteki İklim Kanunu, doğrudan bir sağlık politikası belgesi olmasa da sağlık açısından önemli sosyal ve çevresel belirleyicilere müdahale eden bir yasal altyapı sunmaktadır. Bu altyapının sağlığa gerçek

katkıları sunabilmesi, yalnızca metin düzeyindeki düzenlemelerle değil, aynı zamanda kurumsal iş birlikleri ve uygulama bütünlüğü ile mümkün olacaktır.

YAZARLARIN BEYANI

Katkı Oranı Beyanı: Yazar, çalışmanın tümüne tek başına katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

KAYNAKÇA

- Allan, R. P., Arias, P. A., Berger, S., Canadell, J. G., Cassou, C., Chen, D., ... & Zickfeld, K. (2023). Intergovernmental panel on climate change (IPCC). Summary for policymakers. In *Climate change 2021: The physical science basis. Contribution of working group I to the sixth assessment report of the intergovernmental panel on climate change*, pp. 3-32. Cambridge University Press.
- Ammann, P., Dietler, D., & Winkler, M. S. (2021). Health impact assessment and climate change: A scoping review. *The Journal of Climate Change and Health*, 3, 100045.
- Bolte, G., Dandolo, L., Gepp, S., Hornberg, C., & Lumbi, S. L. (2023). Climate change and health equity: A public health perspective on climate justice. *Journal of health monitoring*, 8(Suppl 6), 3-9.
- Borghi, J., Cuevas, S., Anton, B., Iaia, D., Gasparri, G., Hanson, M. A., ... & Langlois, E. V. (2024a). Climate and health: a path to strategic co-financing?. *Health Policy and Planning*, 39(Supplement 2), i4-i18.
- Borghi, J., Garcia-Dorado, S. C., Anton, B., Gerardo, D., Gasparri, G., Hanson, M., ... & Langlois, E. V. (2024b). Climate finance opportunities for health and health systems. *Bulletin of the World Health Organization*, 102(5), 330-335.
- Bowen GA. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qual Res J*. 9(2), 27-40.
- Bowen, K. J., Ebi, K., & Friel, S. (2014). Climate change adaptation and mitigation: next steps for cross-sectoral action to protect global health. *Mitigation and adaptation strategies for global change*, 19, 1033-1040.
- Brown, H. L., Proust, K., Spickett, J., & Capon, A. (2011). The potential role of health impact assessment in tackling the complexity of climate change adaptation for health. *Health Promotion Journal of Australia*, 22(4), 48-53.
- Campbell S, Greenwood M, Prior S, Shearer T, Walkem K, Young S, et al. (2020). Purposive sampling: complex or simple? Research case examples. *J Res Nurs*. 25(8), 652-661.
- Collins, J., & Koplan, J. P. (2009). Health impact assessment: a step toward health in all policies. *JAMA*, 302(3), 315-317.
- Delpla, I., Diallo, T. A., Keeling, M., & Bellefleur, O. (2021). Tools and methods to include health in climate change adaptation and mitigation strategies and policies: a scoping review. *International journal of environmental research and public health*, 18(5), 2547.
- Diallo, T., Delpla, I., Keeling, M., & Bellefleur, O. (2021). L'évaluation d'impact sur la santé, un outil pour promouvoir des politiques climatiques favorables à la santé. *Santé Publique*, 33(1), 71-76.
- Fox, M., Zuidema, C., Bauman, B., Burke, T., & Sheehan, M. (2019). Integrating public health into climate change policy and planning: state of practice update. *International journal of environmental research and public health*, 16(18), 3232.
- Frumkin, H., & Haines, A. (2019). Global environmental change and noncommunicable disease risks. *Annual review of public health*, 40(1), 261-282.
- Genn, H. (2019). When law is good for your health: mitigating the social determinants of health through access to justice. *Current Legal Problems*, 72(1), 159-202.
- Golafshani N. Understanding reliability and validity in qualitative research. *Qual Rep*. 2003;8(4), 597-607.
- Hoeven, A. D., Otto, I. M., & Chersich, M. F. (2023). Integrating public health in European climate change adaptation policy and planning. *Climate Policy*, 23(5), 609-622.
- Irmak, Y., & Serin, G. M. (2023). İklim değişikliği ile mücadelede önemli bir katalizör: Sağlık faktörü. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 14(38), 739-751.
- Kaya, Y. (2017). Paris anlaşmasını iklim adaleti perspektifinden değerlendirmek. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 14(54), 87-106.

- Khanal, S., Ramadani, L., & Boeckmann, M. (2022). Health equity in climate change policies and public health policies related to climate change: protocol for a systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(15), 9126.
- Köprülü, A. Ş., & Sur, H. (2024). Sağlık Etki Değerlendirmesi (SED) Kavramı ve Türkiye Deneyimi. *Yeni Yüzyıl Journal of Medical Sciences*, 5(2), 33-36.
- Külcür, R. (2022). Toplumsal Cinsiyetin Çevresel Adalet ve İklim Değişikliği Bağlamında Türkçe Literatürdeki Görünürlüğü. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, (24), 31-54.
- Leal Filho, W., Ternova, L., Fayyaz, M. M., Abubakar, I. R., Kovaleva, M., Donkor, F. K., ... & Begum, H. (2022). An analysis of climate change and health hazards: results from an international study. *International Journal of Climate Change Strategies and Management*, 14(4), 375-398.
- Leonard, M., Bernhardt, C., DiPetrillo, B., Hemming, J., & Minyard, K. (2024). Social determinants of health as a framework to identify and assess cross-sector funding opportunities. *Health Services Research*, 59, e14235.
- Mahboubi, P., Parkes, M. W., & Chan, H. M. (2015). Challenges and opportunities of integrating human health into the environmental assessment process: the Canadian experience contextualised to international efforts. *Journal of Environmental Assessment Policy and Management*, 17(04), 1550034.
- Manning, J. (2022). New Zealand's Bold New Structural Health Reforms: The Pae Ora (Healthy Futures) Act 2022. *Journal of Law & Medicine*, 29(4).
- McMichael, A. J. (Ed.). (2003). *Climate change and human health: risks and responses*. World Health Organization.
- Morgan H. (2022). Conducting a qualitative document analysis. *Qual Rep.* 27(1), 64-77.
- Mosadeghrad, A. M., Isfahani, P., Eslambolchi, L., Zahmatkesh, M., & Afshari, M. (2023). Strategies to strengthen a climate-resilient health system: a scoping review. *Globalization and health*, 19(1), 62.
- Nazelle, A., Roscoe, C. J., Roca-Barceló, A., Sebag, G., Weinmayr, G., Dora, C., ... & Negev, M. (2021). Urban climate policy and action through a health lens—an untapped opportunity. *International journal of environmental research and public health*, 18(23), 12516.
- Olgun, E., & Kantarlı, S. (2020). İklim değişikliğinin sağlık üzerine etkileri. *Doğanın Sesi*, (5), 13-23.
- Onzivu, W. (2012). Mind that Gap: International Climate Law, Health Protection and the United Kingdom's Climate Legislation. *European Energy and Environmental Law Review*, 21(2).
- Özmen, A., & Kiraz, E. D. E. (2022). Sağlıkta iklim değişikliği müfredatı: Türkiye tıp fakülteleri içerik analizi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 31(5), 388-400.
- Rapley T, & Rees G. (2018). Collecting documents as data. *The SAGE handbook of qualitative data collection*, 378-391.
- Roda, T. B. (2016). Rol del sector salud ante el cambio climático. *Revista peruana de medicina experimental y salud publica*, 33, 139-142.
- Sheehan, M. C., Fox, M. A., Kaye, C., & Resnick, B. (2017). Integrating health into local climate response: Lessons from the US CDC Climate-Ready States and Cities Initiative. *Environmental health perspectives*, 125(9), 094501.
- Shuman, E. K. (2010). Global climate change and infectious diseases. *New England Journal of Medicine*, 362(12), 1061-1063.
- T.C. Resmî Gazete. (2025, 9Temmuz). 7552 sayılı İklim Kanunu. Tarih: 9 Temmuz 2025, Sayı: 32951.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2015). *İklim Değişikliğinin Olumsuz Etkilerinin Azaltılması Ulusal Programı ve Eylem Planı* (Yayın No:998). Ankara: Türkiye.
- Thomson, M. (2022). Legal determinants of health. *Medical Law Review*, 30(4), 610-634.
- Tibenderana, J. R. (2023). Harmonizing health and habitat: understanding the interconnectedness of noncommunicable diseases and climate change. *IJS Global Health*, 6(4), e0204.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM). (2025a). İklim Kanunu Teklifi. Erişim adresi: <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T2/WebOnergeMetni/c0986a6f-d636-4c89-a92f-5db951eeeb09.pdf>
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM). (2025b). TBMM Genel Kurulu Toplandı. Erişim adresi: <https://www.tbmm.gov.tr/Haber/Detay?Id=339b85d2-8919-4295-84c2-01963982ce86>
- Viveros-Uehara, T. (2021). Health care in a changing climate: a review of climate change laws and national adaptation plans in Latin America. *Health and Human Rights*, 23(2), 139.

- Walinski, A., Sander, J., Gerlinger, G., Clemens, V., Meyer-Lindenberg, A., & Heinz, A. (2023). The effects of climate change on mental health. *Deutsches Ärzteblatt International*, 120(8), 117.
- Watts, N., Adger, W. N., Agnolucci, P., Blackstock, J., Byass, P., Cai, W., ... & Costello, A. (2015). Health and climate change: policy responses to protect public health. *The lancet*, 386(10006), 1861-1914.
- Wesley, J. J. (2014). The qualitative analysis of political documents. In *From text to political positions*, pp. 135-160. John Benjamins Publishing Company.
- Williams M, & Moser T. (2019). The art of coding and thematic exploration in qualitative research. *International management review*. 15(1), 45-55.
- Wilson, K. (2024). Conceptualizing the social determinants of mental health within an international human rights framework: a focus on housing and employment. *Health and Human Rights*, 26(2), 1.
- Workman, A., Blashki, G., Bowen, K. J., Karoly, D. J., & Wiseman, J. (2018). The political economy of health co-benefits: embedding health in the climate change agenda. *International journal of environmental research and public health*, 15(4), 674.
- World Health Organization (WHO). (2022). One health joint plan of action (2022–2026): working together for the health of humans, animals, plants and the environment. World Health Organization.
- Yardımcıoğlu, D. (2024). İklim değişikliğinin çalışma hayatına etkileriyle mücadele: Adil bir geçiş için toplu iş hukuku düzenlemelerinden yararlanılması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 26(1), 467-511.
- Yıldırım A. ve Şimşek H. (2018). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yoong, S. (2020). How to Build Climate Resilient Health Systems: Reinforce the framework instead of reinventing the wheel. *Sushruta Journal of Health Policy & Opinion*, 13(2).